

Муниципальное автономное общеобразовательное учреждение
«Санагинская средняя общеобразовательная школа»

«Утверждено»

Директор МАОУ
«Санагинская СОШ»
 /Бандеева И.В./

Ф.И.О.

Приказ № 85 от «28» 08 2017 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Предмет: бурятский язык

Класс: 7

Учитель: Норбоева О.Т.

Категория: высшая

Стаж: 32

2017-2018 учебный год

Нуралсалай сэдэбүүдэй гол удха

Дабталга

Юумэнэй нэрын морфологическа шанар шэнжэнүүд. Юумэнэй ба түлөөнэй нэрэнүүдэй нюурта, өөртэ хамаадал. Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүдэй илгаа. Тоогой нэрэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ.

Дайбар үгэнүүдэй үйлэ, шанар тодорхойлолго. Тэдэниие мэдүүлэлнүүд соо хэрэглэлгэ.

Үйлэ үгэ (18)

Эхин классудта үйлэ үгэ тухай үзэхэнөө дабталга.

Үйлэ үгын удха. Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Үйлэ үгы мэдүүлэлэй хэлэгшэ болгон хэрэглэлгэ.

Үйлэ үгын нуури. Үйлэ үгын мэдүүлхэн, хандаһан, причастна, деепричастна түлэбүүд. Үйлэ үгын нюурай зүйр үгэнүүдые абалга. Үйлэ үгын бии бололго.

Причастинуудай зохилдол, хамаадал.

Причастна ба деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнүүд. Тэдэнэй сэглэлтын тэмдэгүүд.

Тухалагша үйлэ үгэнүүд.

Элдэб янзын үйлэ үгэнүүдые, причастна болон деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ.

Үйлэ үгэ- синонимуудые хэлэлгэдээ олоор хэрэглэжэ нуралга.

Дахуул үгэ

Тухалагша хэлэлгын хубинууд тухай юрэнхы ойлгосо.

Дахуул үгэнүүд тухай ойлосо.

Дахуул үгэнүүдэй бии бололго.

Дахуул үгэнүүдэй дахалан үгынгөө залгалтануудые абалга

Холболто

Холболто тухай ойлгосо. Юрын ба бүридэмэл холболтонууд.

Ниилэлдүүлхэн ба дахалдуулхан холболтонууд тухай ойлгосо. Дүтэрхы удхатай холболтонуудые хэрэглэхэ шадабаритай болголго.

Зүйр үгэ

Зүйр үгэнүүд тухай ойлгосо, тэдэнэй илгарал.

Зүйр үгэнүүдые хамаатай үгэтэйн сугтань ба амяарнь бэшэхэ дүрим.

Нюурай зүйр үгэнүүдые зүбөөр хэрэглэн, хамаатай үгын хойно залгалга.

Зүйр үгэнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ.

Аянгалһан үгэ

Аянгалһан үгэнүүдэй удха, тэдэнэй хэлэлгэ соохи үүргэ.

Абяа дууряһан үгэнүүд.

Аянгалһан үгэнүүдые хоолойн аялгаар илгалга. Аянгалһан үгэнүүдэй хойно запятой ба шангадхалай тэмдэг хэрэглэлгэ.

Жэл соо үзэхэнөө дабталга

Үйлэ үгэнүүдэй синтаксическа үүргэ .

Причастна ба деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнүүд. Тэдэниие хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ; нугалбаритайгаар хэлэлгэ, уншалга. Дахуул үгэнүүдые зүбөөр хэрэглэлгэ. Нюурай зүйр үгэнүүдые дабталга. Аянгалһан үгэнүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зүбөөр хэлэлгэ ба уншалга.

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ

Текст ба тэрэнэй хубинуудыг дабталга. Яряанай хэлэнэй, эрдэм шэнжэлгын, тусхайта хэрэг дансын, уран зохёолой найруулал тухай дабтаха. Ниитын найруулал тухай юрэнхы ойлгосо үгэхэ. Текстыг абзацнуудта хуааха шадабари бэелүүлхэ хүдэлмэри. Түсэб табилга. Текстын сэдэб элирүүлгэ. Яряанай ба уран зохёолой найруулга илгаша шадабари бэелүүлгэ. Юрэ хөөрэлгэ, зураглалга ба бодомжолго гээн үгүүлэлэй янзануудта хүдэлмэринүүдыг үнгэргэлгэ. Уран зохёол, кинофильм, радио болон теледамжуулгануудай удхаар өөрынгөө ханамжа, бодомжолго бэшэхэ шадабари бэелүүлгын хүдэлмэринүүдыг үнгэргэлгэ. Зураг хэрэглэжэ гү, али өөрынгөө ажабайдалда болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай зохёолго бэшэлгэ. Юрэ хөөрэхэн, зураглаһан текстын удхаар найруулга бэшэлгэ. Найруулга, зохёолгонуудыг бэшэлгэ. Ород хэлэнһээ буряадта оршуулга. Үзэхэн зохёолой удхаар асуудалнуудта тобшо дэлгэрэнгы харюунуудыг үгэлгэ.

Бурагшадтай мэдэсэ, шадабаридыг табигдаха дүнгүүд

Бурагшад “ , иимэнүүд предметнэ мэдэсэтэй болоно:

- причастна болон деепричастна дахуулалнуудыг мэдэхэ;
- дахуул үгэнүүдэй бии бололго, хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ;
- холболто ба тэрэнэй илгарал, хэрэглэлгэ;
- зүйр үгэ, тэдэнэй илгарал, хэрэглэлгэ;
- аянгалһан үгэнүүд, тэдэнэй удха, хэрэглэлгэ.

Бурагшад иимэнүүд шадабари дадалтай, бураха арга боломжотой болоно:

Хэлэлгэдээ олон янзын үйлэ үгэнүүдыг зүбөөр хэрэглэжэ бураха;

Причастна болон деепричастна дахуулалнуудтай мэдүүлэлнүүдыг хэлэлгэдээ хэрэглэхэ;

Дүтэрхы удхатай холболгонуудыг зүбөөр хэрэглэхэ;

Зүйр үгэнүүдэй илгануудыг мэдэхэ, зүбөөр хэрэглэжэ бураха;

Аянгалһан үгэнүүдыг хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэхэ.

7-дохи ангиин бурагшадта найнаар хүдэлмэрилхын нүхэсэл боложо үгэдэг гурим ёһын байдал бии болгоходоо иимэнүүд метапредметнэ мэдэсэ олгуулха:

шухала хэрэгтэй мэдээсэлнүүдыг бэдэржэ, компьютер болон интернедэй хүсөөр мэдээнүүдыг оложо, хэрэглэжэ шадаха; шүүмжэлэл, шэнжэлэл хэжэ, дутаг дундануудыг элирүүлжэ; хэһэн ажалдаа арга боломжонуудыг тааруулжа, шалгалта, сэгнэлтэ үгэжэ шадаха; юумыг сасуулжа, тааруулжа, шалтаг хойшолоной холбоо байгуулжа, бодолоо удаа дараалуулан хубарюулжа шадаха.

7-дохи ангиин бурагшадта найнаар хүдэлмэрилхын нүхэсэл боложо үгэдэг гурим ёһын байдал бии болгоходоо иимэнүүд өөрын аминай мэдэсэ олгуулха:

буряад хэлээ буряад арадай үндэһэн-болбосоролой нангин баялиг гэжэ ойлгохо; түрэл хэлэндээ дуратайгаар, хүндэтэйгөөр хүмүүжэхэ; хэлэнэй баялигыг грамматическа аргуудыг өөрынгөө хэлэлгэдэ хэрэглэжэ, бодож байһан бодолоо тэрэнэй хүсөөр хэлэжэ шадаха.

Хэмжэдэг шалгалтын ажалай бүридхэл (Перечень контрольно- измерительных работ)

№	Ажалай янза	Сэдэб
1	Оролто мэдэсэ шалгаха ажал	5-6-дахи класста үзэхэн сэдэбүүдыг дабталга
2	Словарна диктант	Лексикэ, юумэнэй, тоогой, түлөөнэй нэрэнүүд
3	Диктант	Дайбар үгэ.
4	Диктант	1 четвэртиин дүүрэхэдэ
5	Диктант	Үйлэ үгын бии бололго
6	Забһарай, хоорондын шалгаха ажал	бэшэгэй дүрим
7	Хараад ба шагнаад хадуудаг сүлөө диктант	Синтаксис, хоолойн аялга ба сэглэлтын тэмдэгүүд
8	Диктант	Причастийн нюурта ба өөртэ хамаадал
9	Шалгалтын диктант	Причастна ба деепричастна дахуулалтай

		мэдүүлэлнүүд
10	Шалгалтын хүдэлмэри	Жэл соо үзэхэнөө дабталга
11	Дүнгэй мэдэсэ шалгаха ажал	Жэл соо гарахан темэнүүдээр

ТЕМАТИЧЕСКА ТҮСЭБЛЭЛГЭ

Дугаар	Хэшээлэй сэдэбүүд	Нуралсалай түсэблээн дүн	Үхибүүдэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд	Бээ гуримшуулаад ябаха, оршон тойроние шудалха, харилсаха шадабари
1-4	6-дахи класста үзэһэнөө дабталга Хэлэлгын хуби. Юумэнэй нэрэ, үйлэ үгэ. Тэмдэгэй, тоогой нэрэнүүд. Мэдүүлэлнүүд. Диктант	Хэлэлгын хубинууды мэдэхэ: юумэнэй нэрэ, үйлэ үгэ, тэмдэгэй нэрэ. Падежнүүдэй залгалтанууды зүб бэшэжэ шадаха	Социальна удха шанар тушаажа абалга ба эдлэлгэ, өөрынгөө дурадхалы үндэхэлжэ баримтанууды хэлэхэ.	Даабаринууды дүүргэхын тула хэрэгтэй мэдээсэл суглуулха.
5	Үйлэ үгын удха	Үйлэ үгын морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ мэдэхэ	Элдэб социальна байдалда бэе бэетээ, багшатаяа харилсаха аргатай бололго, арсалдаата асуудалнууды номгоноор шийдхэжэ шадалга	Хэрэгтэй мэдээсэл ондоо литератураһаа олоод, тэрэнээ хэрэглэлгэ.
6	Үйлэ үгын нуури	Үйлэ үгын анхан ба гараһан нууринууды мэдэхэ	Уг гарбал, түрэл тала тухай мэдээсэл ойлгохо	Номоор хүдэлхэ, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха
7	Үйлэ үгын түхэлнүүд	Үйлэ үгын түхэлнүүды мэдэхэ	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо	Зураг хаража, асуудалнуудта харюусаха, багахан мэдүүлэлнүүды зохёожо нураха, хажуудахи хүнүүдээ шагнаха
8-9	Хандаһан түхэл	Хандаһан 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи нюурта хандуулһан захиралта, уряал,	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ	Номоор хүдэлхэ, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр

		дурадхал, хүсэл, хэргылэлгэ ба гуйлта тэмдэглэдэг гэжэ мэдэхэ, тобшолол хэжэ, дүн гаргаха	ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	дамжуулха
10	Шалгалтын хүдэлмэри	Һурагшадай мэдэсэ шадабариин хэмжэээ элирүүлхэ	Олоһон мэдэсээ хэрэглэжэ шаданаб гэжэ ойлгохо	Даабаринууды дүүргэхын тула олоһон мэдэсээ хэрэглэжэ шадаха
11-12	Мэдүүлһэн түхэл	Мэдүүлһэн түхэл үйлэ ба бодото байдал хоёрой бэе бээдээ тудалдаһы харуулдаг түхэл гэжэ мэдэхэ.	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха, хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо, өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа зохёһон тусхай критеринүүдээр шалгаха.
13-14	Причастна түхэл	Нэрын шэнжэнүүдтэй үйлэ үгын түхэлые причастна түхэл гэдэг гэжэ мэдэхэ	Элдэб социальна байдалда бэе бээтээ, багшатаяа харилсаха аргатай бололго, арсалдаата асуудалнууды номгоноор шийдхэжэ шадалга	Зураг хаража, асуудалнуудта харюусаха, багахан мэдүүлэлнүүды зохёохо, хажуудахи хүнүүдээ шагнаха
15-16	Шалгалтын диктант	Һурагшадай зүбөөр бэшэхэ шадал шалгахатаа, һурагшадай мэдэсэ шадабариин хэмжэээ элирүүлхэ	Бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха, хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо, өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа зохёһон тусхай критеринүүдээр шалгаха.
17	Причастиин юумэнэй нэрэ бололго	Хэлэлгын болон харилсаанай зорилгоһоо дулдыжа причастни юумэнэй нэрэ болодог гэжэ мэдэхэ	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, Багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргаха.

			удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	
18	Причастиин зохилдол	Причастинууд бэшэ үйлэ үгын түхэлнүүдһээ онсо илгаатай: нэрэ үгэ шэнги зохилдодог гэжэ мэдэхэ, тэдэниие зохилдуулжа шадаха дадал олгохо	Оршон тойронхи байгаалида дуратай байhanaa, тэрээндэ өөрынгөө хандаса харуулха, уншаха, харилсаха дуратай байха, өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, өөрынгөө ханал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха
19	Причастиин нюурта хамаадал	Причастинууд юумэнэй нэрэ шэнги нюурта хамаададаг, дүрим юумэнэй нэрынхидэл адли гэжэ мэдэхэ	Уг гарбал, түрэл тала тухай мэдээсэл ойлгохо, буряад арадайнгаа ёһо заншалнуудтай танилсаха, аха хүниие хүндэлхэ мэдэрэл түрүүлхэ	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, өөрынгөө ханал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтгээ дун гаргаха.
19-21	Причастиин өөртэ хамаадал	Причастинууд юумэнэй нэрэ шэнги өөртэ хамаададаг, нэрын падеждэ байһан причастнууд өөртэ хамаадуулһан залгалта абадаггүй гэжэ мэдэхэ	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтгээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, Багшатаяа болон нүхэдтгээ дун гаргаха.
22-24	Деепричастна түхэл	Холбоһон ,ниилэһэн, илгahan, үргэлжэлһэн деепричастинуудай залгалтануудые мэдэхэ	Оршон тойронхи байгаалида дуратай байhanaa, тэрээндэ өөрынгөө хандаса харуулха, уншаха, харилсаха дуратай байха, өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.	Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиha, хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо, өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа зохёон тусхай критеринүүдээр шалгаха.
22	Шалгалтын диктант	Олоһон мэдэсэнүүдээ даабаринуудые дүүргэхэдээ хэрэглэхэ	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтгээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	өөрынгөө ханал бодол бэшэмэл хэлэлгээр дамжуулха
23-24	Зорилгын, болзоогой,	Деепричастинуудые мэдэхэ	Уг гарбал, түрэл тала тухай мэдээсэл ойлгохо, буряад арадайнгаа ёһо	Номоор хүдэлхэ, тусгаар үгэнүүдэй удха ойлгохо,

	уридшалхан, хизаарлахан, зуурандын, шэлэһэн деепричастинууд		заншалнуудтай танилсаха, аха хүниие хүндэлхэ мэдэрэл түрүүлхэ	өөрынгөө ханал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргаха.
25	Зүйр үгэ.	Зүйр үгэнүүдэй илгарал мэдэхэ	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха, хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо, өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа зохёонон тусхай критеринүүдээр шалгаха.
26	Дахуул үгэ	Дахуул үгэнүүдэй бии бололго мэдэхэ	Үгтэһэн үгэнүүдые хэрэглэн, бэшэмэл текст зохёоходоо удхыень тааруулан бэшэжэ һураха	өөрынгөө ханал бодол бэшэмэл хэлэлгээр дамжуулха
27	Холболто	холболтонуудай илгарал ойлгуулха	Оршон тойронхи ажабайдалда боложо байһан хубилалтануудые ажаглан хаража, тэрээндэ өөрынгөө хандаса харуулха, уншаха, харилсаха дуратай байха, өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, өөрынгөө ханал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дүн гаргаха.
28	Аянгалһан, абяа дууряаһан үгэнүүд	Аянгалһан, абяа дууряаһан үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэхэ	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	өөрынгөө ханал бодол бэшэмэл хэлэлгээр дамжуулха
29	Шалгалтын хүдэлмэри	Олоһон мэдэсэнүүдээ даабаринуудые дүүргэхэдээ хэрэглэхэ	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, өөрынгөө ханал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха,

			удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	багшатаяа болон нүхэдтээ дун гаргаха.
30-34	Жэл соо үзэнэнөө дабталга	Нурагшадай шадабари, мэдэсэ хэр зэргэ хэмжээн дээрэ байнаб гэжэ элирүүлхэ	Өөрын ба ондоо хүнэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ ойлгохо, хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсаха, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгохо	Номоор хүдэлхэ, тусгаар тэмдэгүүдэй үүргэ ойлгохо, өөрынгөө һанал бодол аман хэлэлгээр дамжуулха, багшатаяа болон нүхэдтээ дун гаргаха.

Шалгалтын хүдэлмэри

1. Үйлэ үгэ юу тэмдэглэдэг бэ ?
2. Мэдүүлхэн түхэл юу тэмдэглэдэг бэ ?
3. Хандаһан түхэлэй үйлэ үгэнүүдые нэрлэгты:
4. Причастна түхэл хэды залгалтатайб ?
5. *ябаха* гэхэн причасти өөртэ хамаадуулха
6. Дабтаһан причасти ямар залгалтатайб ?
7. Ямар ушарта причасти юумэнэй нэрэ болоноб ? жэшээ бэшэхэ
8. Хэды деепричасти бииб ?
9. Холбоһон деепричасти ямар залгалтатайб ?
10. Дахуул үгэ гэжэ юуб ?
11. Холболто яажа хэрэглэдэг бэ ?
12. Ямар зүйр үгэнүүд хамаатай үгэхөөнь аминдаа бэшэгдэдэг бэ ?
13. Аянгалһан үгэ гэжэ юуб ?
14. Абья дууриаһан үгэнүүд юу тэмдэглэнэб ?

Диктантнуудай темэнүүд

1. Үбһэ сабшалга. (үйлэ үгын һуури)
2. Олзо. (причастна түхэл)
3. Үйлсын үхибүүд (причастиин нюурта хамаадал)
4. Шоргоолжоной буга. (деепричастиинууд)
5. Гэр. (холболто, дахуул үгэнүүд)
6. Мори урилдаан. (зүйр үгэ)

Тестнүүдэй темэнүүд

1. Үйлэ үгэ
2. Причастиинууд
3. Деепричастиинууд
4. Дахуул үгэнүүд
5. Холболто
6. Хандалга